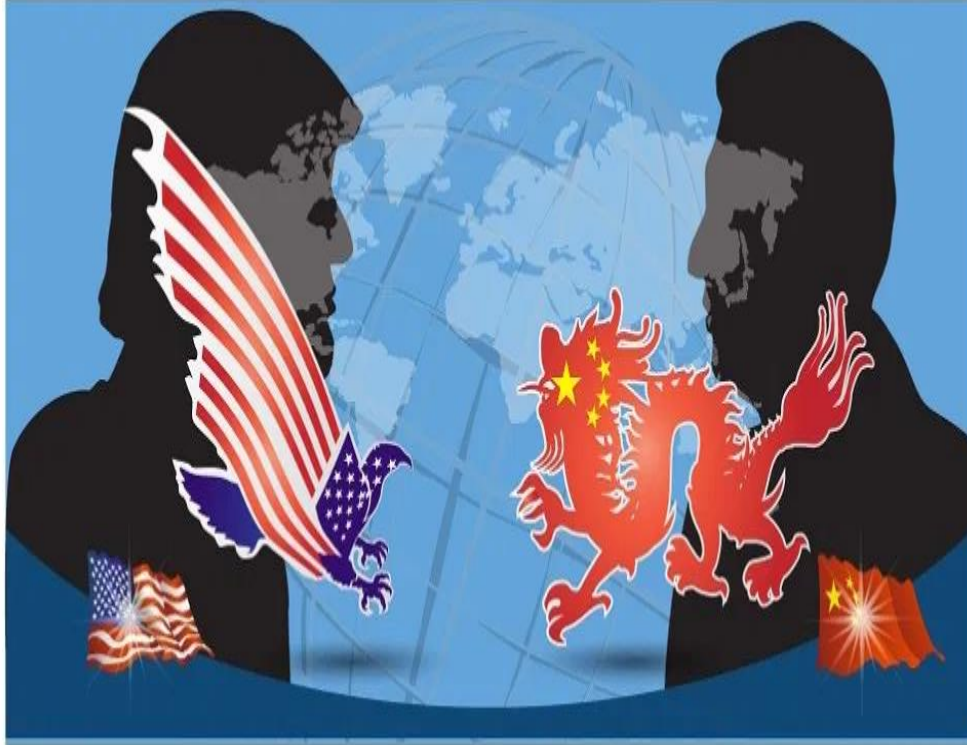

Ekonomi ve Turizm Sektöründe Son Durum ve Beklentiler

Hakan ATEŞ

DenizBank Finansal Hizmetler Grubu Başkanı

Global riskler ekonomileri etkilemeye başladı...

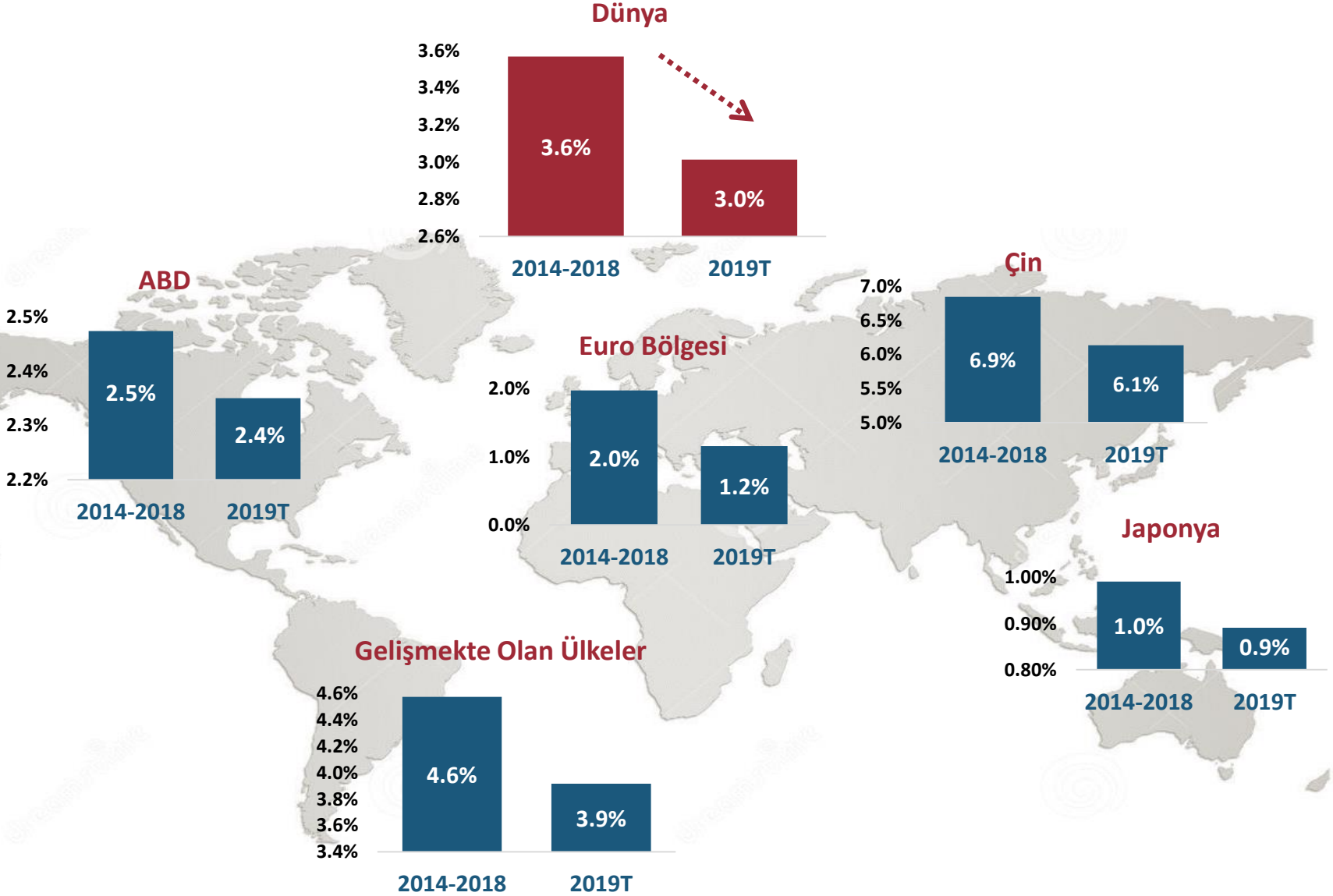
Trump
Politikaları

Korumacılık
ve ticaret
savaşları

Jeopolitik
riskler

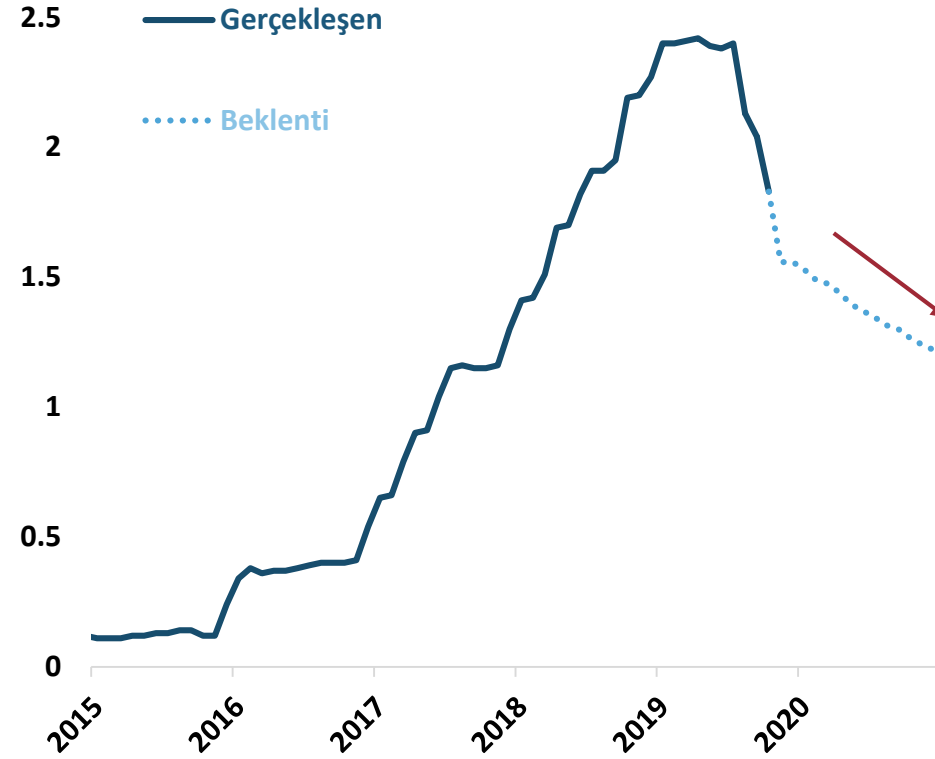
ABD vs Rusya
ve İran
Brexit,
Mülteci Krizi

Ticaret savaşları ve jeopolitik riskler yüzünden ekonomilerin %90'ında büyüme yavaşlıyor...

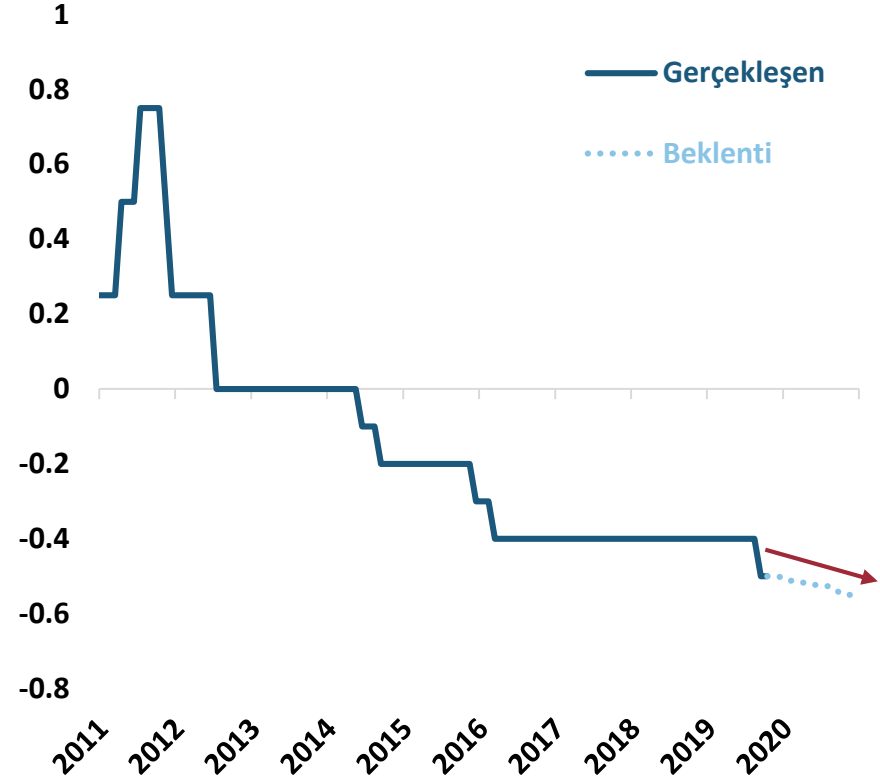

Merkez Bankaları önlem olarak faiz indiriyor...

Fed Fonlama Faizi (%)

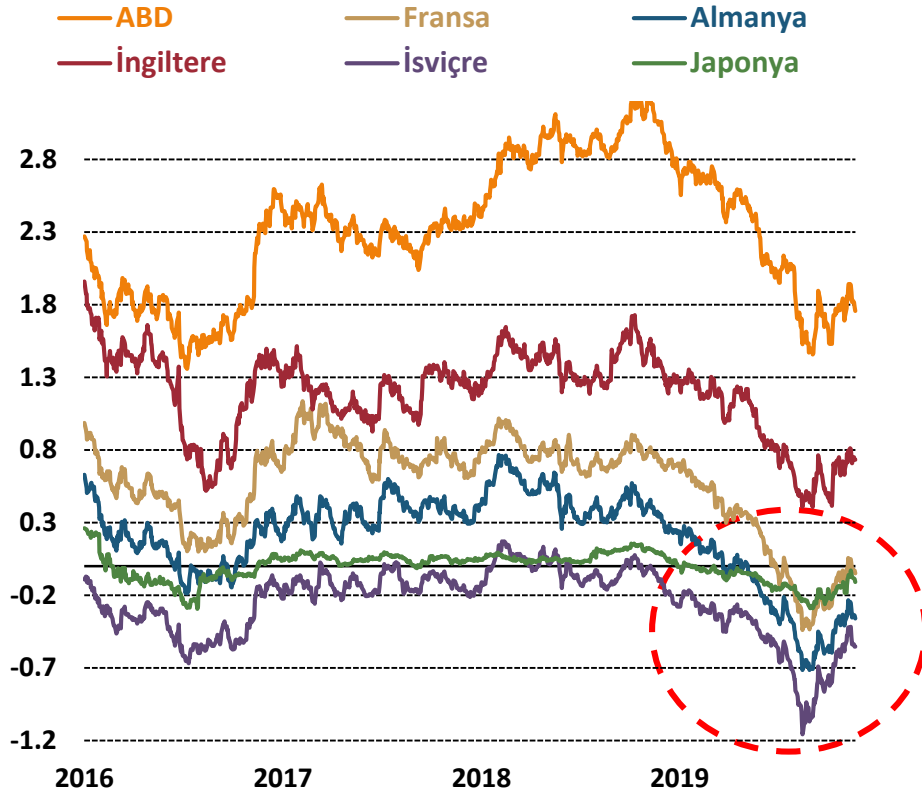
ECB Mevduat Faizi (%)

- 2019 Ekim ayına kadar Dünya genelinde 60 Merkez Bankası faiz indirdi.

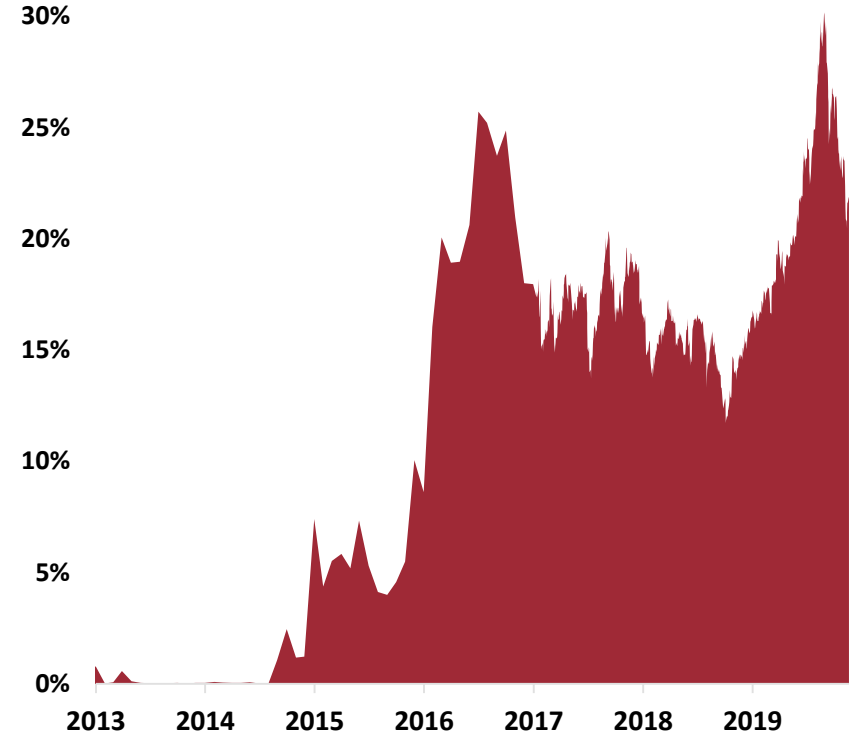
Gelişmiş ülkelerde negatif faizler yaygınlaştı, küresel tahvil stokunun %22'si olan **12.3 tn \$** negatif faizli...

10 Yıllık Tahvil Getirileri (%)

Negatif Getirili Tahviller*

Negatif Getirili Tahvillerin Küresel Tahvil Stokundaki Payı(%)

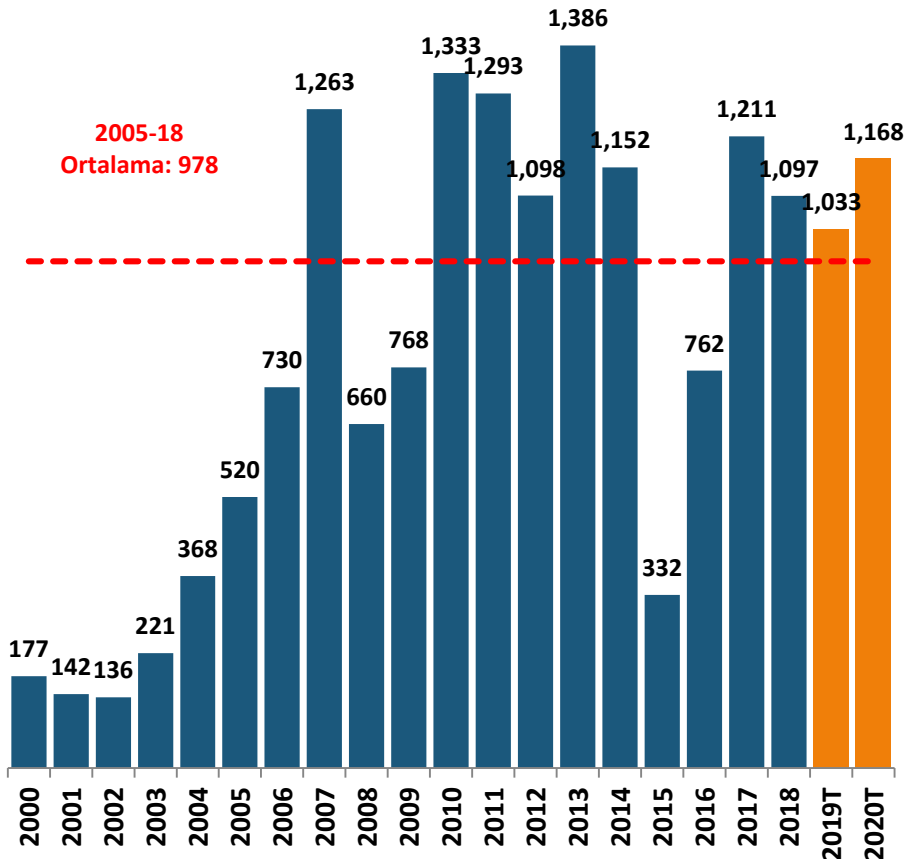

*Küresel tahvil stoku: 56.4 trilyon \$

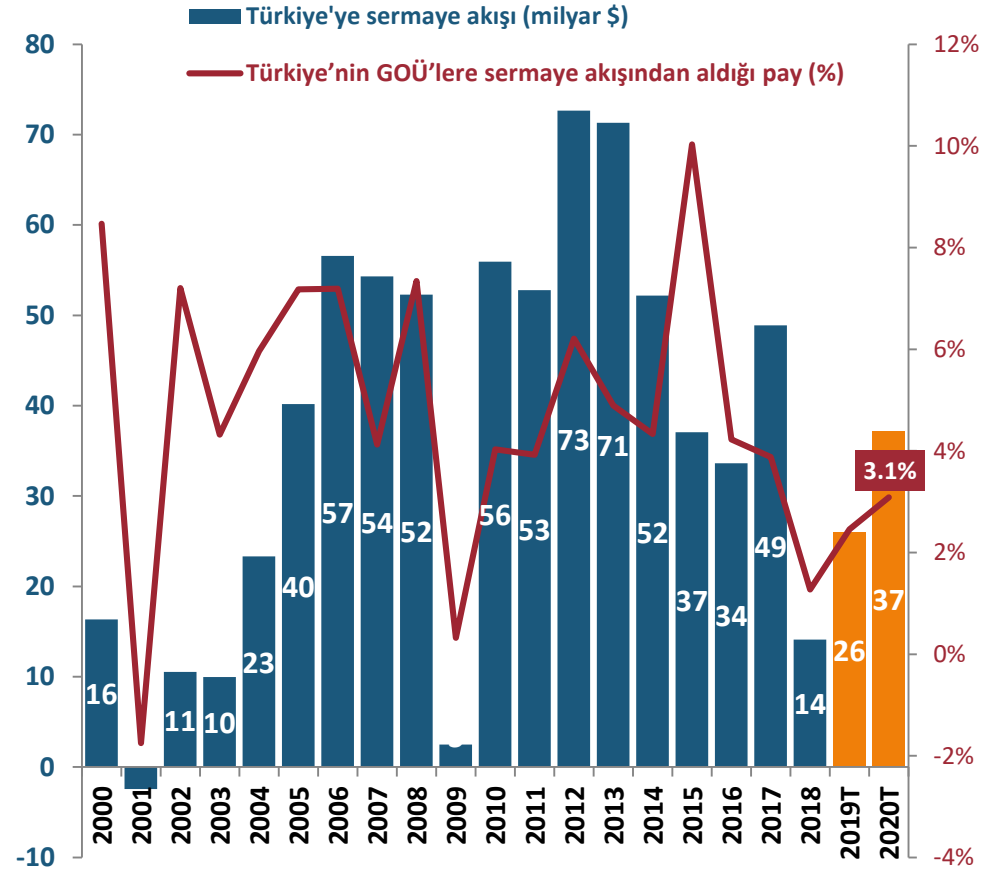
Kaynak: Bloomberg

Yüksek getiri için sermaye gelişmiş ülkelere yöneliyor, Türkiye ise dışarıdan sermaye çekmekte zorlanıyor...

GOÜ'ler Sermaye Cezbetmeye Devam Ediyorlar (Milyar \$)

Türkiye'nin sermaye akışından aldığı pay (Milyar \$)

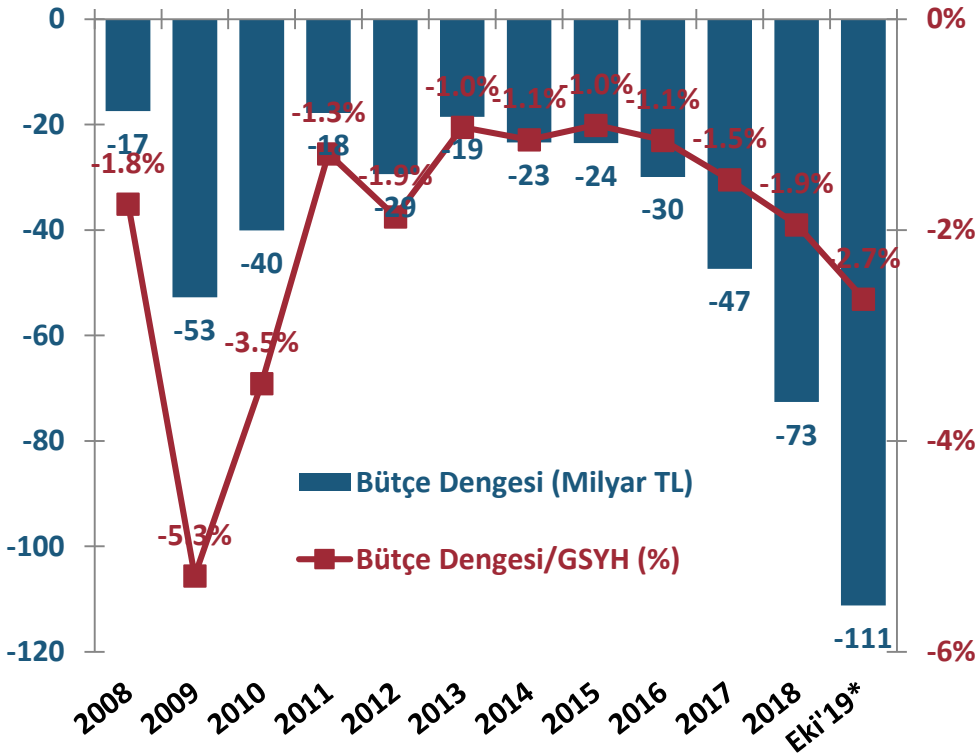
Politik belirsizliklerle TL geçtiğimiz yıl sert değer kaybetti ama alınan önlemlerle ve belirsizliklerin azalmasıyla kur dengelendi...

Kur sepeti (0.5 USD + 0.5 EUR)

Aynı dönemde bütçe politikası gevşetilerek iç talep desteklendi ve uzun süreli resesyon engellendi...

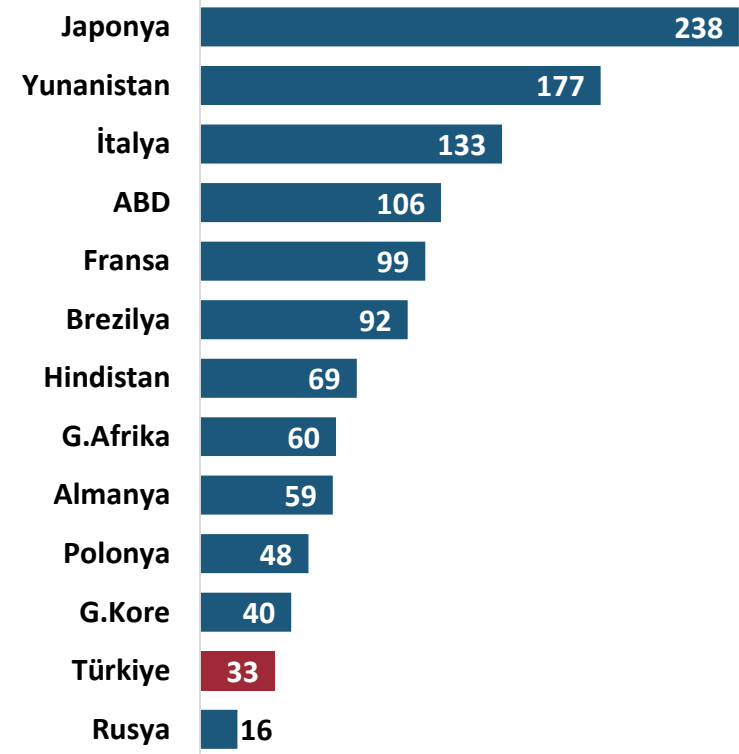
Bütçe Dengesi

*12 aylık kümülatif, Ekim 2019 GSYH tahminine oranı

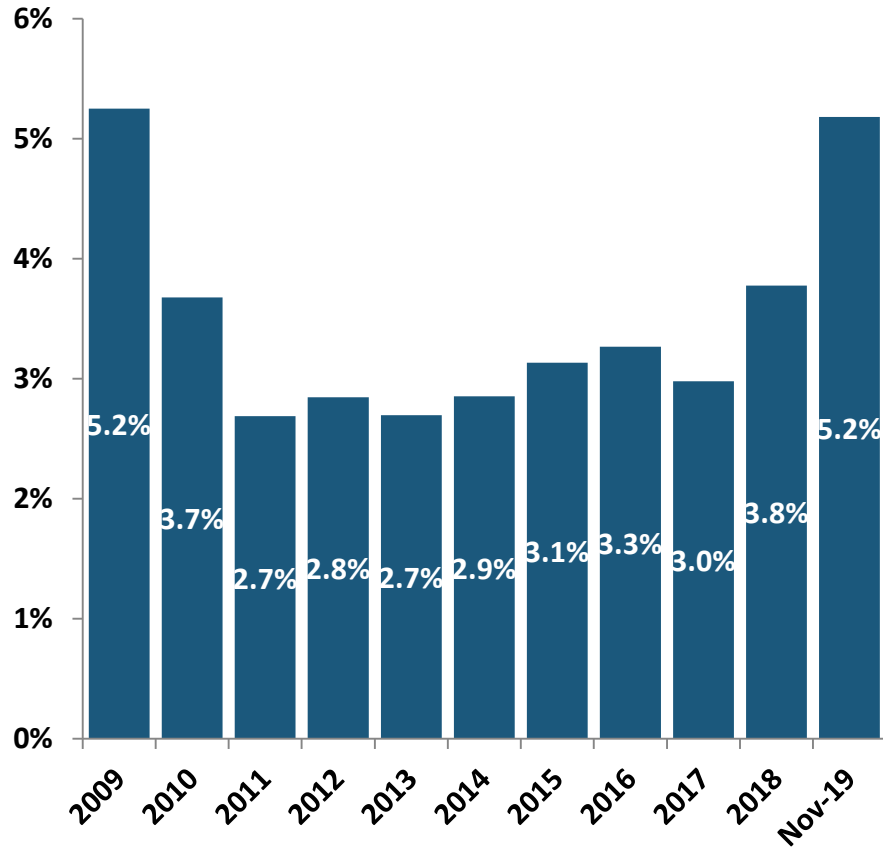
Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı

Brüt Kamu Borcu/GSYH (%)

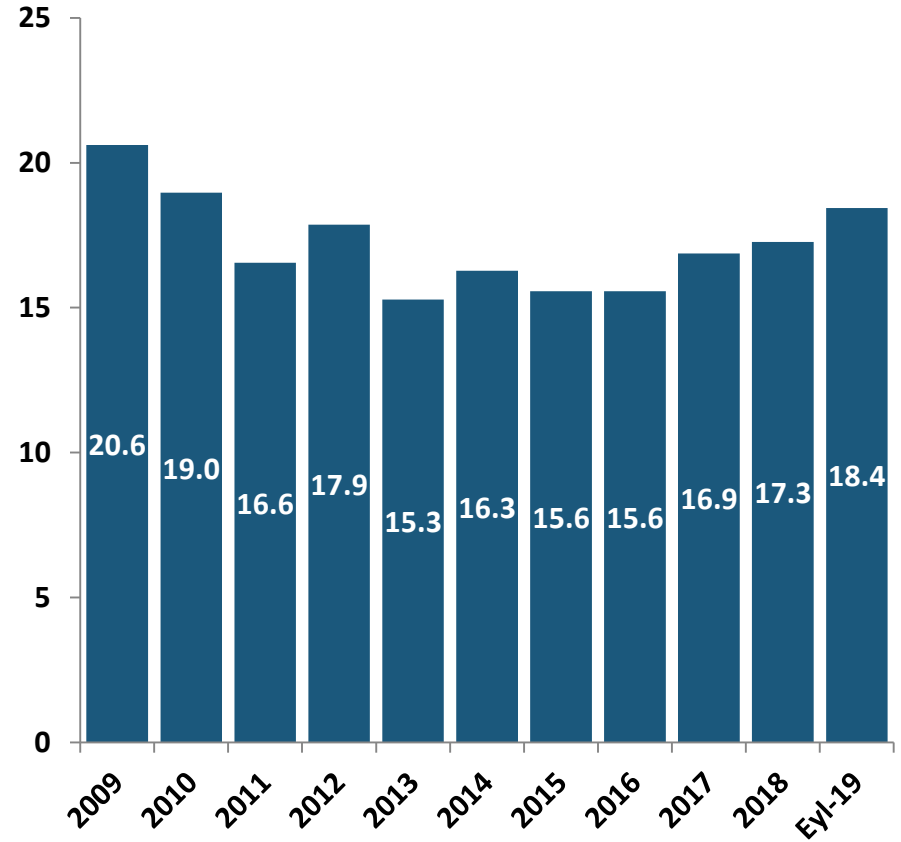

Bankalar güçlü yapıları ile ayakta kaldılar sorunlu kredileri yönettiler...

Sorunlu Krediler

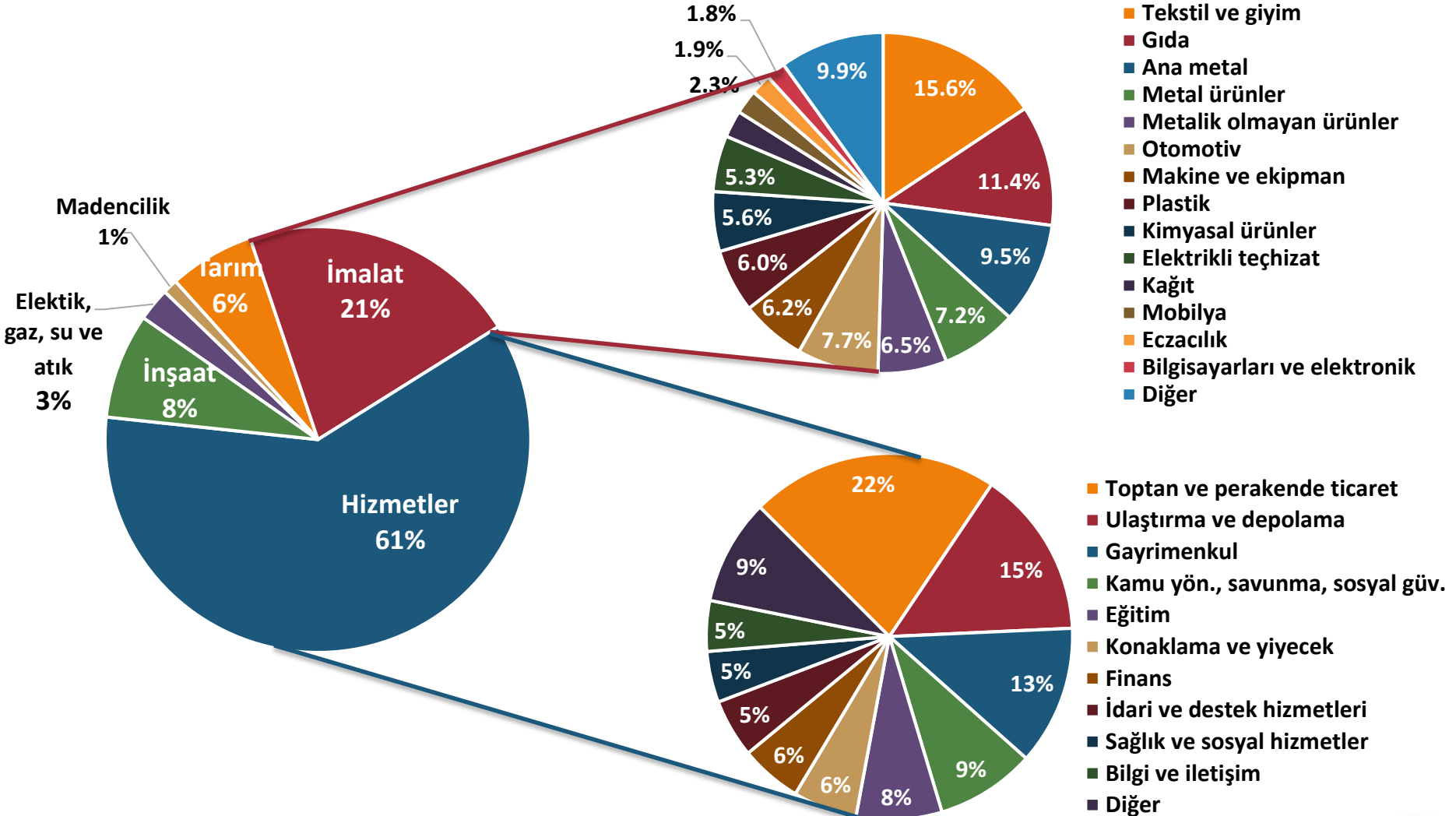

Sermaye Yeterlilik Oranı

Üretim yelpazesinin geniş, sektörel dağılımı dengeli olan ekonominin çeşitliliği dayanıklılığı arttırdı...

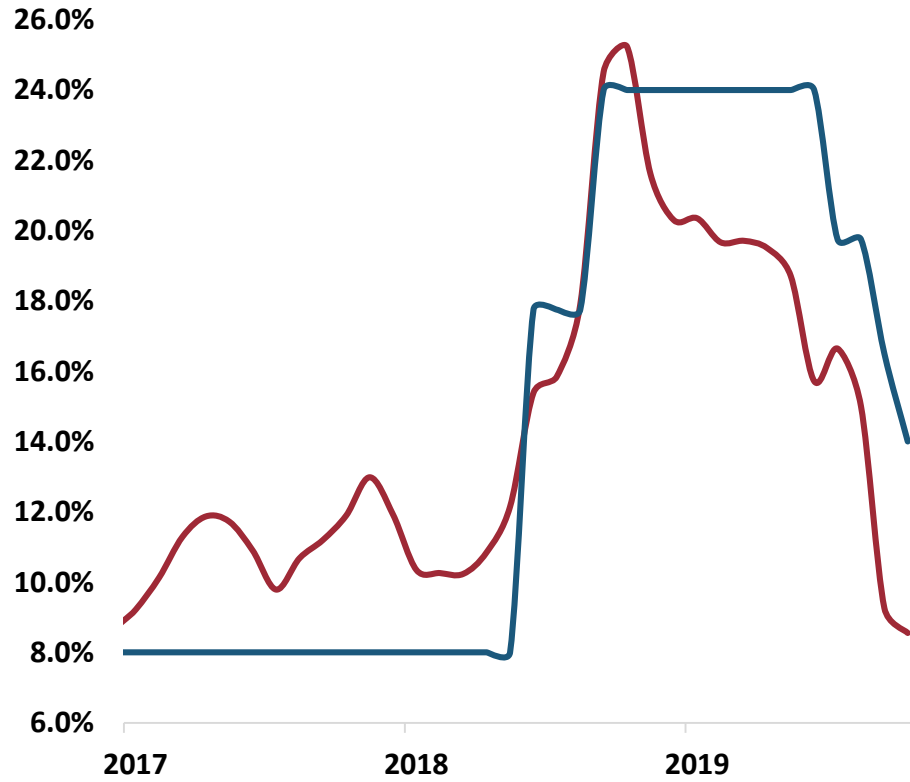
Sektörel Dağılım

Dengelenen ekonomi ve azalan kur riski ile enflasyon ve faiz hızla geriledi, cari açık kapandı...

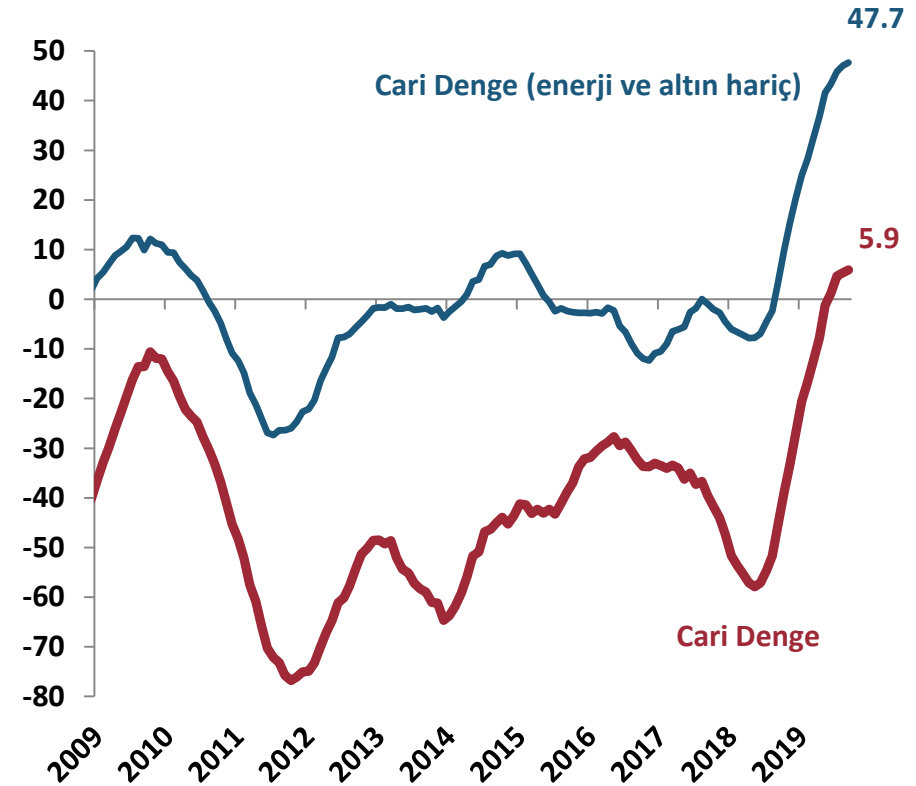
Faiz ve Enflasyon (%)

— TÜFE — TCMB Politika Faizi (sağ eksen)

Cari Açık (Milyar \$)

(Milyar \$)

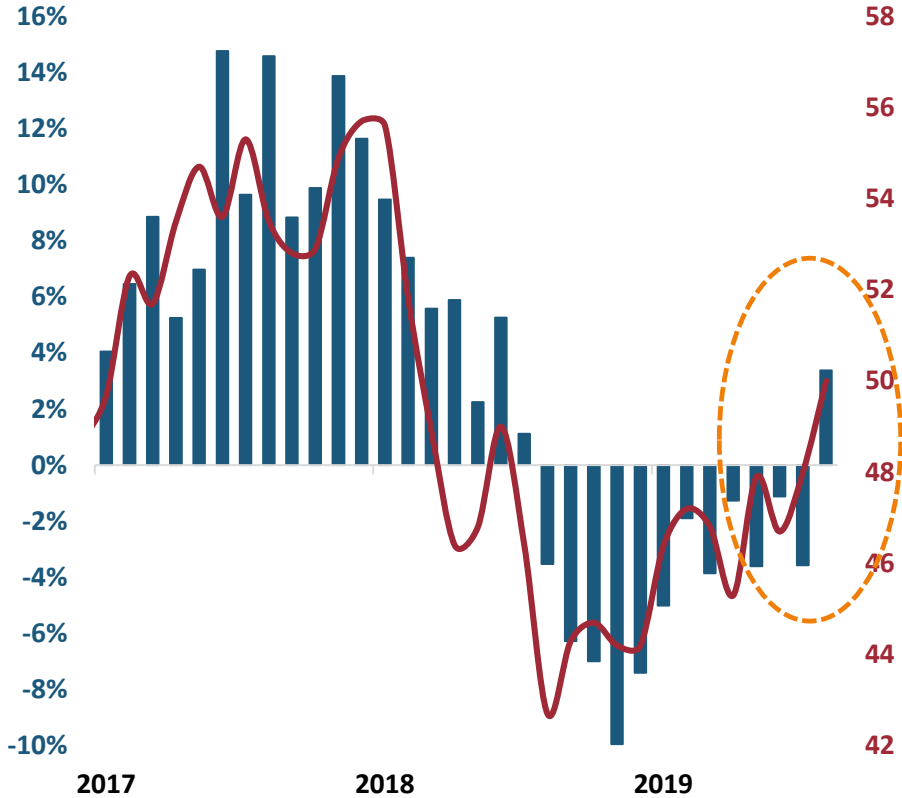

Öncü göstergeler üretim ve iç talepte toparlanmaya işaret ediyor...

Sanayi Üretimi

■ Sanayi Üretimi (Yıllık değişim, %, takvim etkisinden arındırılmış)

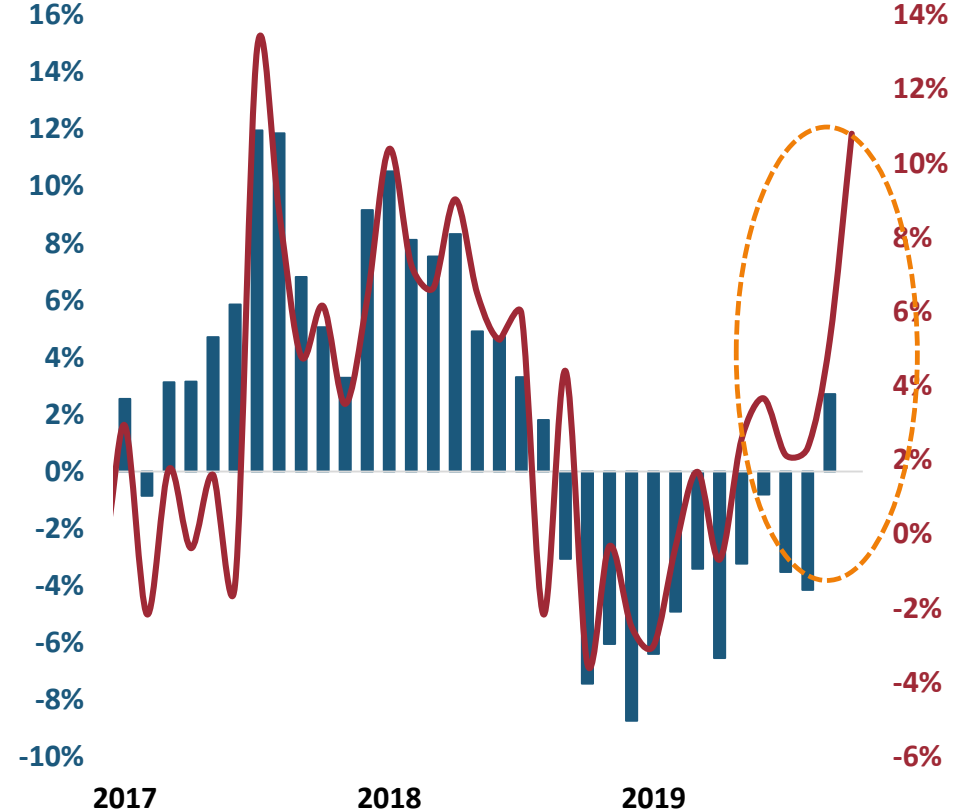
— PMI İmalat (Mevsimsellikten arındırılmış)

Perakende Satışlar

■ Perakende Satışlar (Yıllık değişim, %, takvim etkisinden arındırılmış)

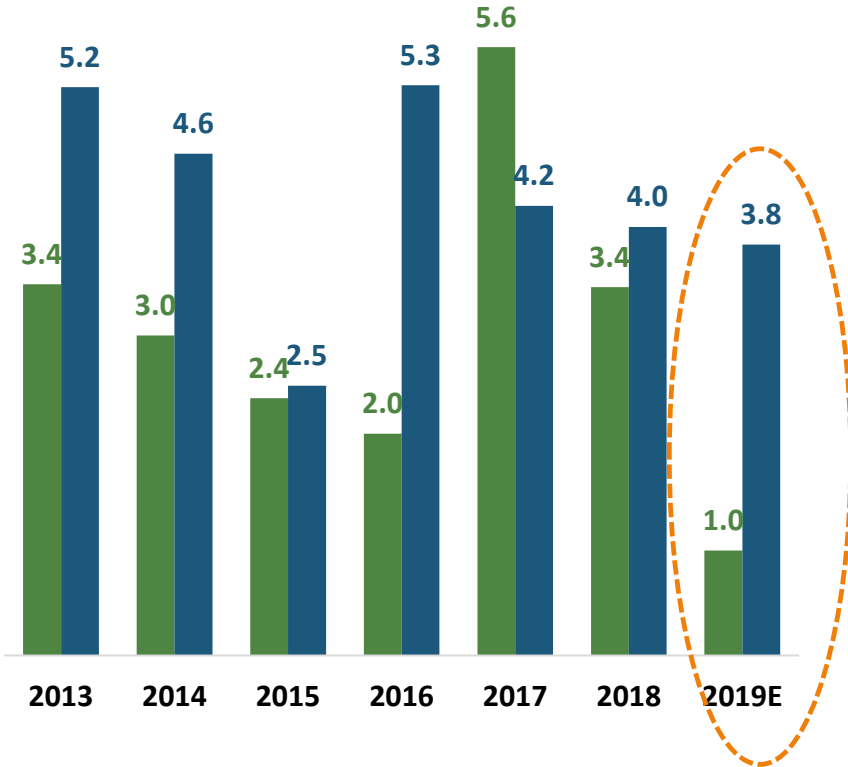
— Kredi ve Banka Kartı Harcamaları (Yıllık reel değişim)

Küresel ekonomi ve dünya mal ticareti yavaşlarken turizm hız kesmeyerek ekonomilere önemli destek sağlıyor...

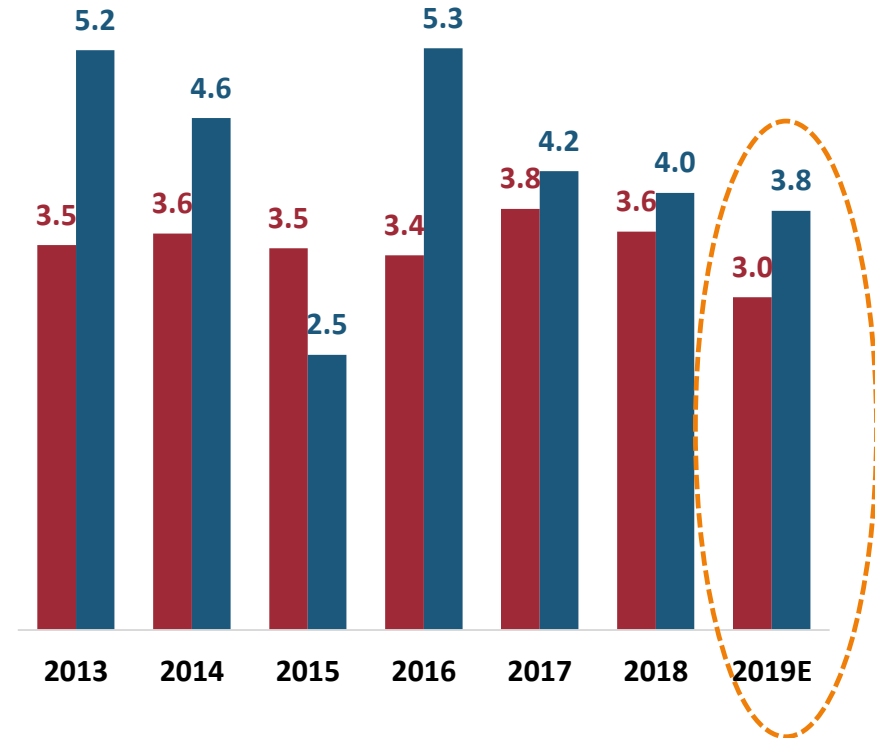
Küresel İhracat ve Turizm Sektörü

- Küresel Mal İhracatı (yıllık büyüme, %)
- Küresel Turizm Gelirleri (yıllık büyüme,%)

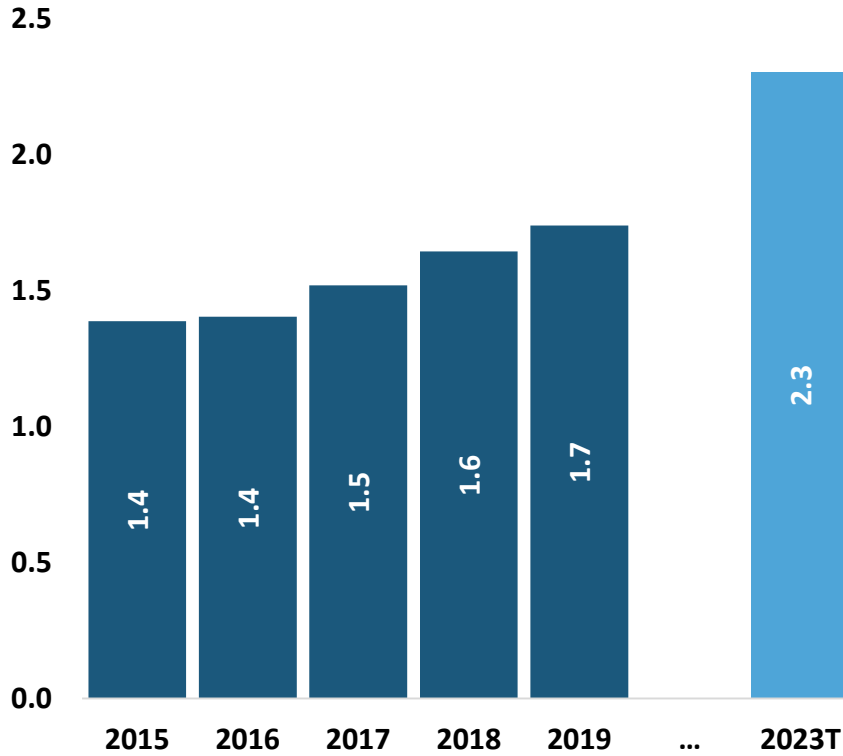
Küresel Ekonomi ve Turizm Sektörü

- Dünya Ekonomisi (yıllık büyüme, %)
- Küresel Turizm Gelirleri (yıllık büyüme,%)

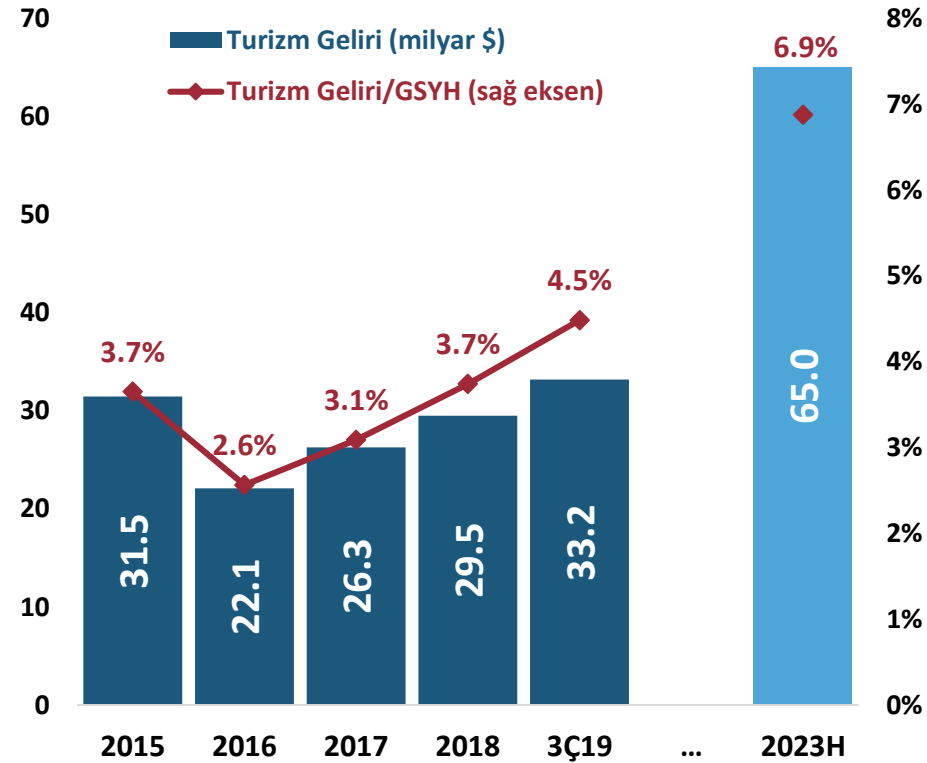

Turizm sektörünün 2023'e kadar %32 büyüyerek 2.3 trilyon \$'a ulaşması beklenirken, Türkiye'nin sektörden aldığı pay da artacak

Dünya Turizm Geliri (Trilyon \$)

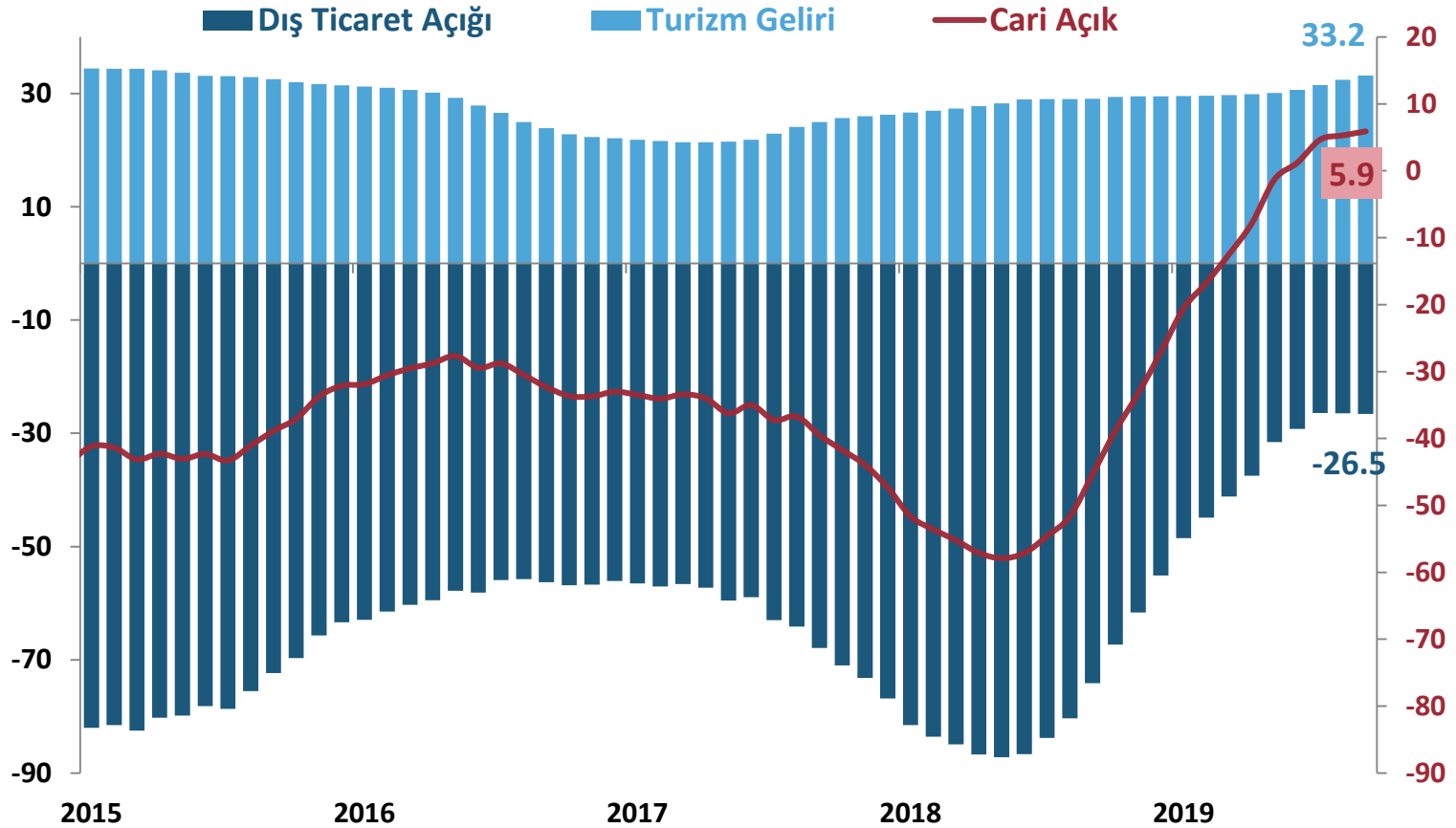
Türkiye Turizm Geliri ve GSYH'deki payı

Dengelenme sürecinde hızla gerileyen dış ticaret açığına turizm gelirlerinin eklenmesiyle cari denge pozitifte döndü...

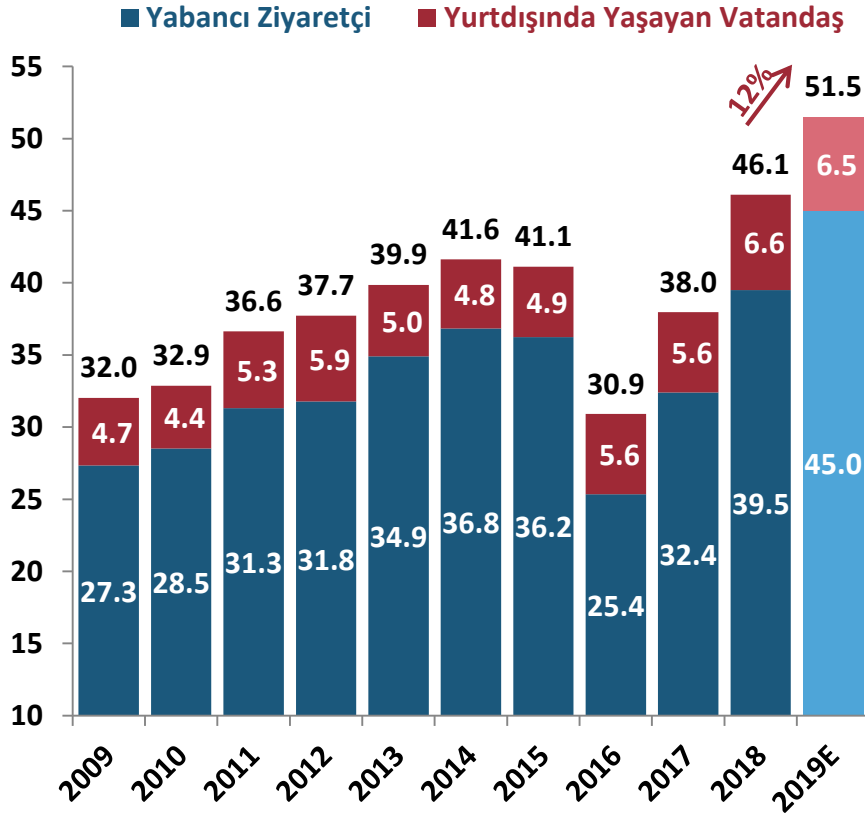

Cari Açık ve Turizm (Milyar \$)

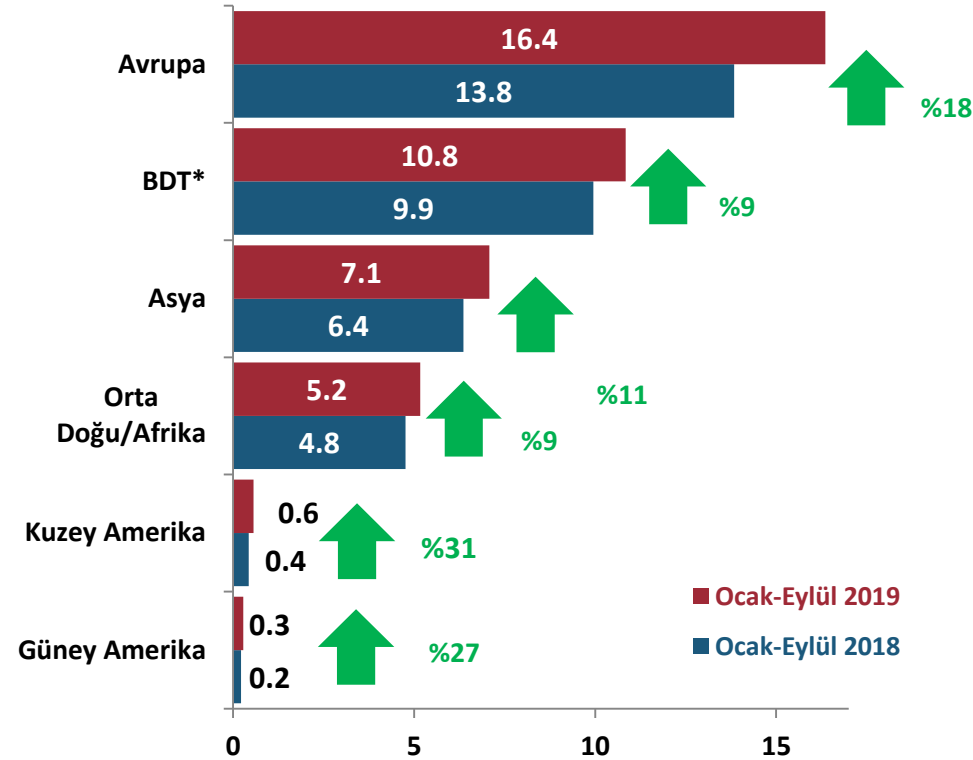
Türkiye'ye gelen Turist çeşitli ve sayısı artıyor...

Turist Sayısı (tarihi zirvesinde)

Ülkelere göre

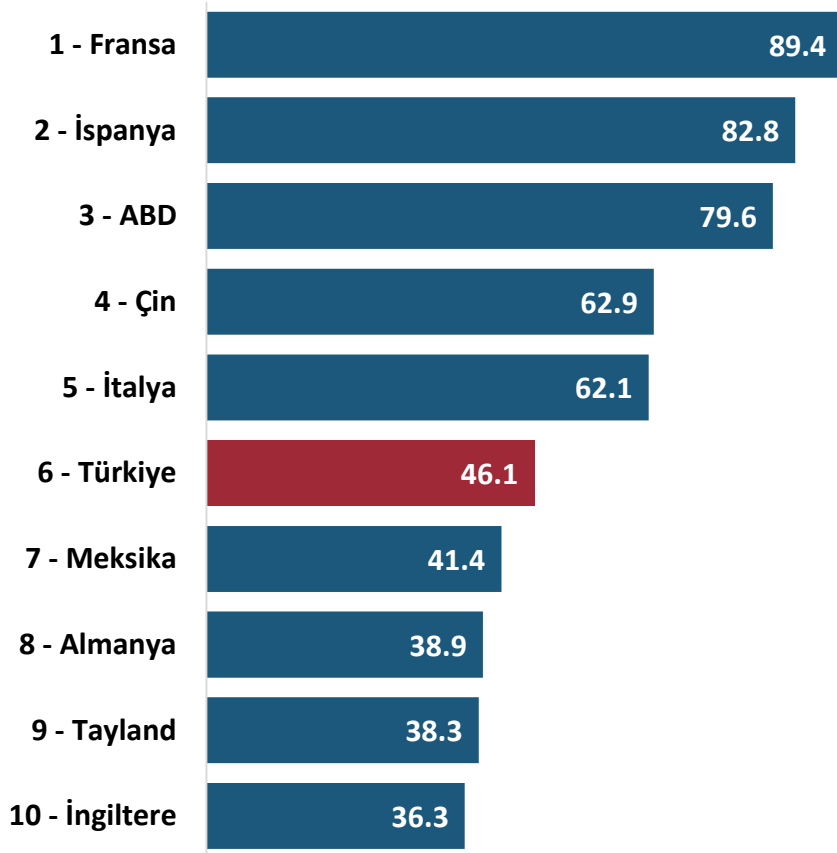
(Her ülke grubunda yüksek artış var, mio turist)

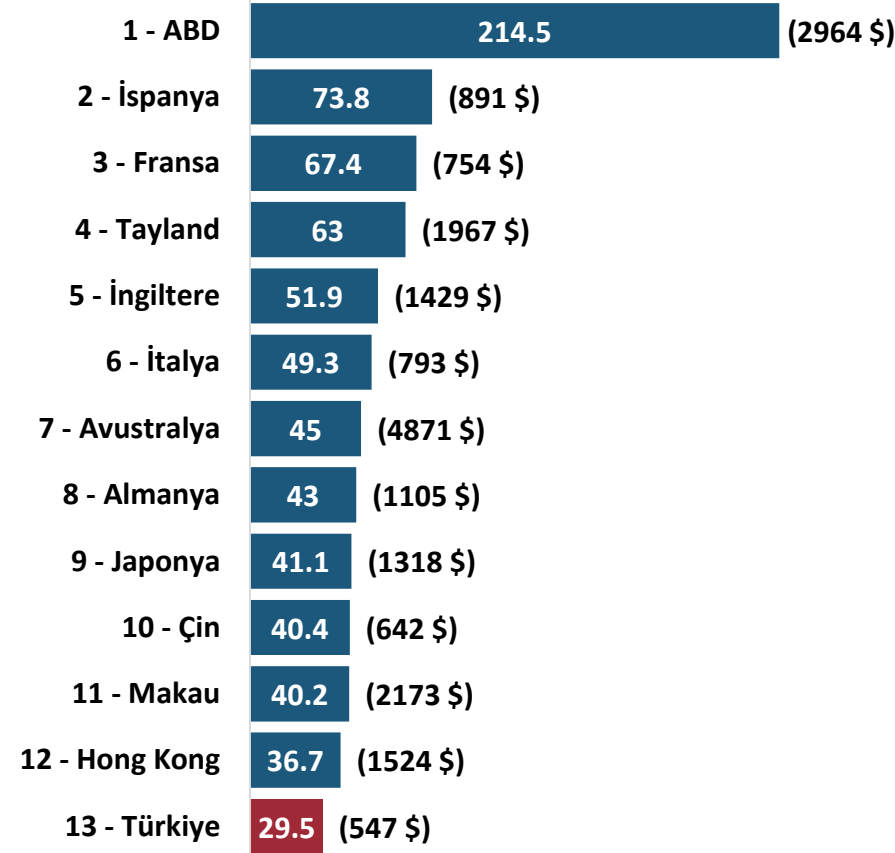
* Bağımsız Devletler Topluluğu

Turist sayısında Dünya'da 6. sıradayız ancak gelir sıralamasında, turist sayısındaki kadar iyi değiliz...

Turist Sayısı (Milyon Kişi, 2018)

Turizm Gelirleri (milyar \$) ve Turist Başı Harcama (\$, 2018)

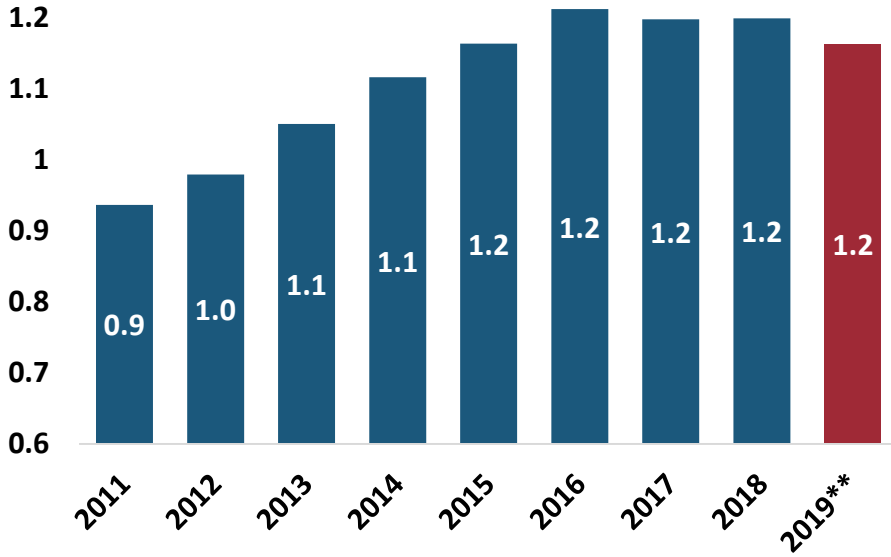

• 2019 Tahmini: 52 milyon turist

• 2019 Tahmini: 34 milyar \$ gelir

Doluluk oranlarımızı ve gelirimizi arttırmamız gerekiyor..

Yatak Kapasitesi* (milyon)

- **Yatak kapasitesi:** 2011: 900 bin → 2019: 1.2 milyon
- **Turist sayısı:** 2011: 37 milyon → 2019T: 52 milyon

Doluluk Oranı ve Oda Başına Gelir

Türkiye	Doluluk Oranı (%)	Oda Başına Ortalama Gelir (€)
2011	65%	72
2012	65%	75
2013	63%	71
2014	62%	66
2015	62%	65
2016	51%	40
2017	60%	40
2018	66%	47

Antalya	Doluluk Oranı (%)	Oda Başına Ortalama Gelir (€)
2013	63%	51
2014	60%	57
2015	59%	68
2016	54%	42
2017	59%	44
2018	65%	50

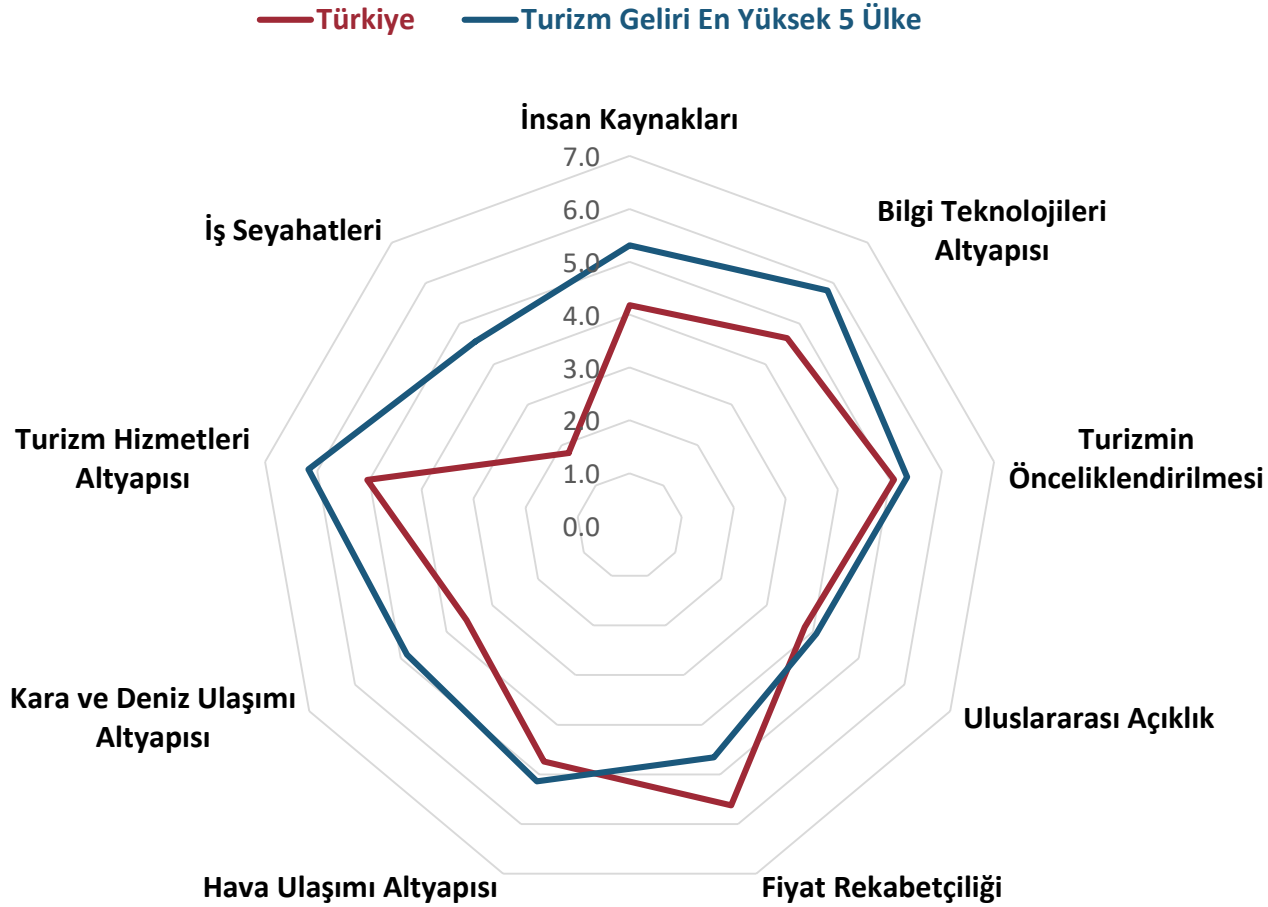
*2019/8 doluluk oranı Türkiye: %67.3 ,Antalya: %66.6

*Turizm İşletme ve Yatırım belgeli tesislerin toplamını göstermektedir.

**11.11.2019 itibariyle açık olan tesis sayısını göstermektedir.

Kaynak: Turizm ve Kültür Bakanlığı, TÜİK, TÜROB

Turizmde rekabet gücünü arttıracak alanlarla ilgili düzenlemelere öncelik verilmeli...

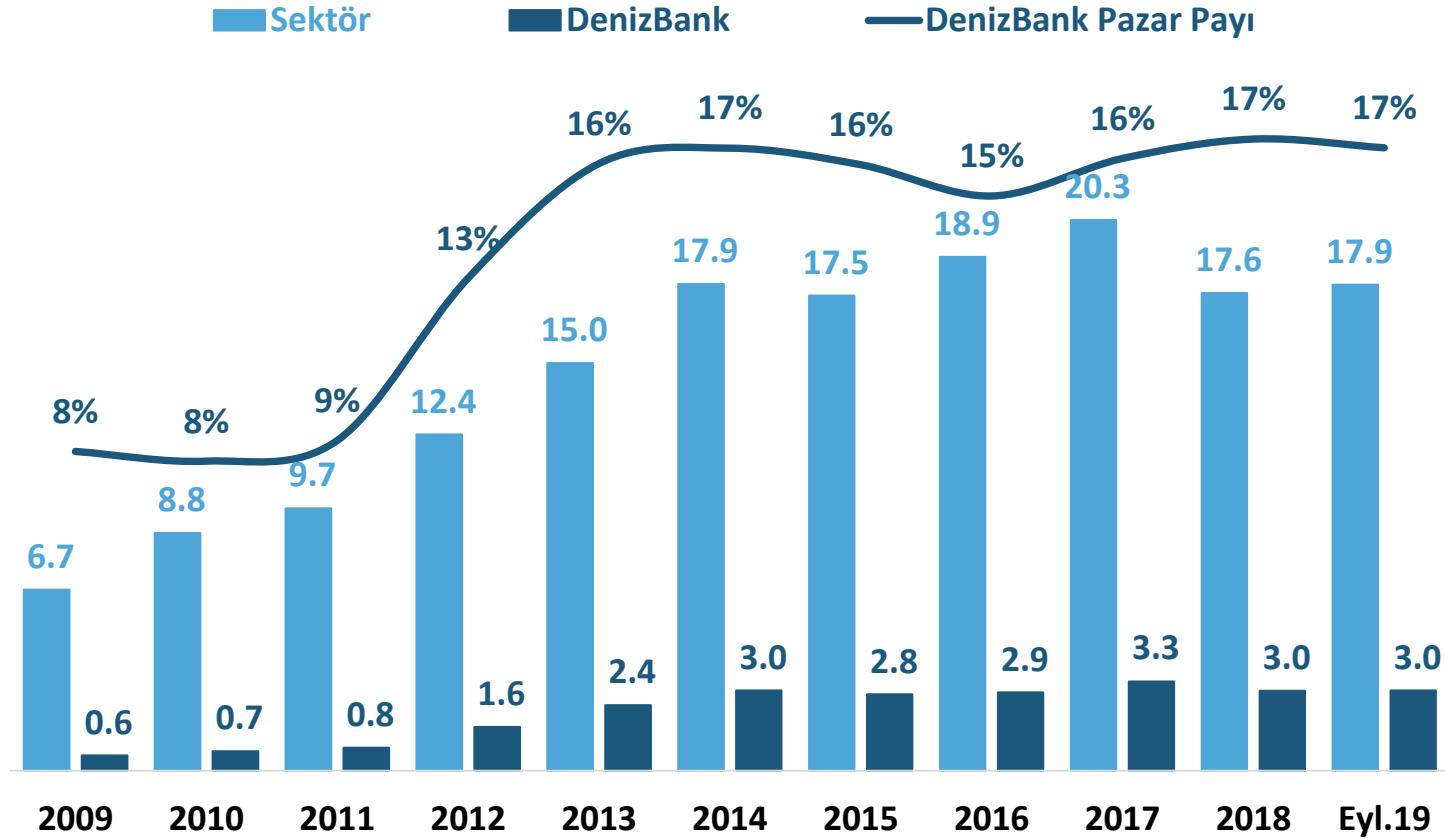

Geliri En Yüksek 5 Ülke: ABD, İspanya, Tayland, Fransa, İngiltere

Kaynak: WEF (World Economic Forum - Dünya Ekonomi Forumu, 2019 Turizm ve Seyahat Rekabet Endeksi)

Sektörün finansman ihtiyacında DenizBank'ın rolü büyük ...

Turizm Sektörü Toplam Krediler vs DenizBank (Milyar \$)

Kaynak: BDDK, DenizBank

Sektöre ve bağlantılı yatırımlarda hep DenizBank var...

➤ DenizBank Turizm sektöründe %17 kredi payı 3 Milyar \$ kredi ile lider banka.

- DenizBank turizm sektöründe sadece büyük firmalara değil KOBİ sınıfına giren küçük otellere, restoranlara, işletmecilere ve sektörün tedarikçilerine de destek oluyor.
- Tur operatörleri ve acentalardan otellere, otellerden tedarikçilere çift yönlü olarak hizmet ediyor.
- Ülkemize döviz geliri yaratan turizm firmaları için, düşük maliyetli Exim kredilerine aracılık ediyor.

➤ DenizBank'tan sektör bağlantılı yatırımlara da 2.7 Milyar \$ finansman desteği...

- Şehir içi ve şehirler arası turizm taşımacılığı, kıyı-liman-marine işletmeciliği, gıda tedariki, lojistik hizmet vb. sektörlerine 670 mio USD
- İstanbul 3.havalimanı, TAV Bodrum ve İzmir Havalimanı, Ankara Hızlı Tren Garı, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, Antalya ve Gazipaşa Havalimanları, KKTC Ercan Havalimanı, Kıbrıs Barış Suyu projelerine 2 milyar USD

➤ Sektöre KGF desteği ...

- KGF'nin turizm sektörüne sağladığı kefalet: güncel 5.2 milyar TL, DenizBank'ın payı: %20

➤ Sektöre yeniden yapılandırma desteği...

- Yeniden yapılandırılan kredi tutarı 2 milyar \$

Sektörde yapılması gerekenler...

- **Turizm Türkiye'nin petrolü**, dünyaya ihraç edilecek marka oteller yaratılmalı, özellikle **destinasyonlar markalaştırılmalı** (Pamukkale, Kapadokya, Göbeklitepe, Bodrum, Çeşme)
- Turizmi her düzeyde temsil edecek **yüksek kalitede insan kaynağı** oluşturulmalı
- **Çeşitlendirilmiş finansman kaynakları yaratılmalı** sadece bankalara dayanılmamalı
- Doluluk oranlarını arttırmak için **taşımacılık faaliyetleri arttırılıp çeşitlendirilmeli**
 - Havayolu taşımacılığı**, 2018 yılında gelen 39 milyon ziyaretçinin %76'sı (30 milyon) havayoluyla giriş yaptı
 - Denizyolu** 2017'de Avrupa limanlarını ziyaret eden toplam yolcu sayısı 415 milyon; ancak bunun sadece 1.4 milyonu Türk limanlarına geldi
 - Trenyolu** 2018'de Türkiye'ye gelen 39 milyon yabancı turistten sadece 15 bini ülkeye trenle giriş yaptı
- **Teknolojik dönüşümle rekabet etmek yerine beraber çalışılmalı**
 - Türkiye'de Turizm deneyimini geliştirecek ürün ve hizmetleri sunmak ve Turizm alanında startup'ları desteklemek adına Turizm kuluçka merkezi kurulması

Beklenen devlet destekleri

- Mevcut **SGK yükümlüğünün belirli süre devlet tarafından sağlanması teşvikinin devamlılığı**
- Otel/şirket **satın alımlarında, yeni şirket kuruluşlarında Yatırım Teşvik Belgesi alınabilmesi**
- Renovasyon harcamaları olan ve üst hakkı uzatım bedeli gibi kamu yükümlülükleri olan turizmcilere, **Eximbank nezdinde 2-3 yıl vadeli işletme kredileri ve 5-8 yıllık yatırım kredilerinin** kullanılması
- Mal ve ürün ihracatçısına tanınan **Yeşil pasaport** hakkının turizmciye de verilmesi
- Tur operatörleri ve oteller arasında yapılan **kontratların kamu koordinasyonunda politik ve ticari risk sigortasına tabi tutulması** (Thomas Cook örneği)